

תקציר פעילות האגודה לזכויות האזרח בישראל

דצמבר 2016 – אפריל 2017

האגודה לזכויות האזרח בישראל, שנוסדה בשנת 1972, היא ארגון זכויות האדם הוותיק והגדול בישראל והיחיד שעוסק בכל קשת הזכויות והחירויות בישראל ובשטחים הכבושים שתחת שליטתה. בתור גוף עצמאי ובלתי-מפלגתי, תפקיד האגודה הוא להבטיח אחריות דיווח וכבוד לזכויות אדם, באמצעות התייחסות להפרות בישראל ובשטחים. האגודה גם מלמדת את הציבור הרחב על זכויות אדם וחירויות אזרחיות. בדמוקרטיה נטולת חוקה ובתוך חברה מגוונת ומקוטבת, האגודה מבצעת תפקיד חיוני של קידום זכויות אדם אוניברסליות והגנה על זכויות האדם וחירויות האזרח של כל איש ואשה, ללא הבדל גזע, מגדר, מוצא, לאום, דת, השתייכות פוליטית, נטיה מינית או רקע חברתי-כלכלי.

פעילות משפטית

המחלקה המשפטית באגודה לזכויות האזרח כוללת 6 יחידות, ועוסקת בכל קשת נושאי זכויות האדם והאזרח בישראל. **היחידה לזכויות אזרחיות ופוליטיות** עוסקת במכלול רחב של זכויות וחירויות אזרחיות, ובהן חופש הביטוי, חופש המחאה וההתארגנות, הזכות לפרטיות, זכויות בהליך הפלילי, הזכות לייצוג פוליטי ועוד. **היחידה לזכויות המיעוט הערבי** נאבקת בחוקים, במדיניות ובנהלים מפלים אשר חלים על אזרחי ישראל הערבים, ומקדמת שוויון זכויות לאזרחי ישראל הערבים, לרבות שוויון בהקצאת משאבים ציבוריים, בנגישות לשירותים ציבוריים ובייצוג ברמה הארצית והעירונית. **היחידה לתחום הגירה ומעמד** עוסקת בזכויות פליטים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה, ובמגוון רחב של נושאים אחרים הנוגעים למדיניות ההגירה ולרשות האוכלוסין. **היחידה לזכויות חברתיות וכלכליות** פועלת לקידום ולשמירה על זכויות חברתיות, ובהן הזכות לקיום בכבוד, לדיוור, למים, לבריאות ולחינוך. **היחידה לזכויות האדם בשטחים הכבושים** מטפלת במגוון רחב של הפרות זכויות בידי הרשויות הישראליות בשטחי הגדה המערבית ובירושלים המזרחית. **הקו החם לפניות הציבור** מספק מענה ישיר לאזרחים/ות ולתושבים/ות שפונים אלינו כשנפגעו מהפרה של זכויותיהם.

❖ זכויות המיעוט הערבי בישראל

◆ הזכות לשוויון

במרץ 2017 אישרה הכנסת בקריאה שנייה ושלישית תיקון לחוק רשות מקרקעי ישראל, המחייב **מינוי של חבר ערבי במועצת מקרקעי ישראל**. מאז קום המדינה לא כיהן נציג ערבי קבוע במועצה, האחראית על 93% מהקרקעות במדינה. החוק תוקן בעקבות [עתירה](#) שהגשנו לבג"ץ ב-2010, יחד עם עמותת איתך-מעכי, בדרישה לייצוג הולם של נשים ושל ערבים במועצה. בעקבות העתירה מכהנות היום גם שלוש נשים כנציגות של השרים החברים במועצה.

- בסוף דצמבר 2016 [עתרנו](#) יחד עם עדאלה ובשם ח"כ ד"ר יוסף ג'בארין נגד "**חוק ההדחה**". החוק הוא תיקון לחוק יסוד: הכנסת, המאפשר ל-90 חברי כנסת להדיח חבר כנסת מכהן. אנו טוענים כי התיקון פוגע בזכויות חוקתיות, בזכות לבחור ולהיבחר, בחופש הביטוי הפוליטי ובזכות הייצוג והשוויון של המיעוט הערבי.

- באפריל 2017 עבר בקריאה שנייה ושלישית "**חוק קמיניץ**", המחמיר את האכיפה והענישה על **עבירות בנייה**, וצפוי לפגוע במיוחד באזרחים הערבים. השתתפנו בדיונים האינטנסיביים על הצעת

החוק בוועדת הפנים בכנסת, הגשנו [ניירות עמדה](#) וריכזנו את פעילותה של קואליציית הארגונים שנאבקה בחוק. הצלחנו להטמיע שינויים מסוימים בנוסח החוק, שעשויים לרכך את השלכותיו על האזרחים הערבים.

- בעקבות [פנייתנו](#) לשר החינוך בעניין **שיטת תקצוב חדשה במכללות לחינוך**, המפלה סטודנטים על בסיס שייכותם הלאומית ומקום מגוריהם, [פורסם בחודש דצמבר](#) כי משרד החינוך החליט לבטלה.
- [פנינו](#) לחברות ולחברי הכנסת בבקשה שיציבו נגד "**חוק המואזין**", שאוסר על השימוש במערכות כריזה בבתי תפילה בשעות מסוימות, ונועד בעיקר להגביל את הכריזות ממסגדים. הצעת החוק עברה בקריאה טרומית בתחילת מרץ 2017.
- המשכנו להשקיע עבודה רבה בקידום **הנגשה של שירותים ציבוריים בשפה הערבית**. בין היתר אנו מטפלים בנושא הכריזה באוטובוסים וברכבת, תרגום מידע ועלונים בשמורות טבע, פארקים וגנים, תרגום חוזרי מנכ"ל של משרד החינוך, הנגשת שירותים בלשכות ההוצאה לפועל (תרגום טפסים, קליטת פקידים ערבים, כריזה בערבית בלשכות ועוד) והנגשת שירותי הרווחה בערים המעורבות.
- בהמשך לעתירות שלנו שהסתיימו, אנו ממשיכים לעקוב אחר השינויים [בבידוק בשדות התעופה](#) ("פרופילינג"), ולהתעדכן מול משרד החינוך ועיריית נצרת עילית בעניין [הקמת בית ספר ערבי בעיר](#).
- נציגות האגודה הן חברות פעילות במספר **קואליציות ופורומים** הפועלים לקידום זכויות המיעוט הערבי, ובהם: המטה למאבק בגזענות, ועדות המעקב אחר תכנית 922, הקואליציה לקידום זכויות נשים פלסטיניות אזרחיות ישראל, ועד הפעולה לשוויון בדיני אישות, פורום שוויון הזדמנויות בעבודה ופורום העמותות של קולקטיב אמפקט.

◆ קידום זכויות האוכלוסיה הבדווית בנגב

ב-18.1.2017 התרחשו **אירועים קשים במהלך הריסות בתים בכפר הבלתי מוכר אום אלחיראן**. האירועים גבו את חייו של תושב הכפר ושל שוטר. עוד טרם התבררו פרטי האירועים, ולמרות עדויות סותרות שעלו מהשטח, בכירים במשטרה ובממשלה, ובעקבותיהם התקשורת, התייחסו אליהם כאל פיגוע טרור, והוקיעו את האזרח הערבי הבדוי ההרוג כמחבל מטעם דאע"ש. האגודה פרסמה [עמדה ציבורית](#) הקוראת להקמת ועדת חקירה עצמאית שתחקור את אירועי אום אלחיראן, ולהפסקת הריסות הבתים ופינוי התושבים מהכפר. בעקבות עדויות מהשטח על אלימות קשה של המשטרה כלפי תושבים ופעילים שמחו על הריסת הבתים, [פנינו](#) גם אל מפכ"ל המשטרה בדרישה לחדד את נהלי השימוש באמצעים לפיזור הפגנות.

כחודש לאחר האירועים [פורסם](#) כי בדיקת מח"ש לא מצאה ראיות לכך שהאירוע באום אלחיראן היה פיגוע, והצביעה על כשלים בהתנהלות המשטרה.

- בסוף מרץ 2017 ניתן פסק הדין [בעתירתנו](#) בעניין **היעדר מיגון בכפרים הערבים הבדווים בנגב**. בית המשפט קבע שהעתירה מיצתה את עצמה והסתפק בתוכנית שהציג פיקוד העורף, שלעמדתנו אינה מספיקה. עם זאת, בעקבות העתירה הוצבו מספר מיגוניות בכפרים המוכרים – אך לא בכפרים הבלתי מוכרים.
- לאחר [ליווי רב שנים](#) של האגודה, הסתיימה הכרוניקה של **דחיית הבחירות** במועצות האזוריות אלקסום ונווה מדבר, והתקיימו בהן בחירות דמוקרטיות ראשונות.
- המשכנו לפעול יחד עם עמותת במקום ועם עדאלה מול מוסדות התכנון, כדי למנוע את הקמתו של **מכרה פוספטים** בשדה בריר בנגב. הקמת המכרה עלולה לפגוע בתושבי האזור בכלל, ובתושבי הכפרים הערבים הבדווים בפרט, מבחינה בריאותית, סביבתית ותכנונית.
- המשכנו לעקוב אחר תוכניות ממשלתיות והצעות חוק הנוגעות לאוכלוסיה הבדווית בנגב, ולהגיב להן משפטית וציבורית. בין היתר הגבנו בעניין [תוכנית חומש](#) שיזם שר החקלאות, וניסיונות לקדם הצעת חוק בעייתית, הזזה במתכונתה לתוכנית פראוור, בנושא תביעות בעלות על קרקעות שנמצאות במחלוקת בין הבדווים לבין המדינה.

◆ הזכות לקיום בכבוד

עתרנו לבג"ץ בשם חמישה אנשים שנותקו מחשמל בגין חוב, בדרישה להסדיר את סוגית ניתוקי החשמל לחייבים עניים. קיבלנו צו ביניים האוסר לנתק מחשמל את העותרים עד להכרעה בעתירה. כמין כן הגשנו הערות מפורטות לטיטות אמות המידה שפרסמה רשות החשמל בעניין ניתוקים. במהלך תקופת הדיווח טיפלנו, יחד עם הקליניקה לזכויות אדם באוניברסיטת תל אביב, במעל 20 מקרים פרטניים של ניתוקי חשמל בגין חוב של אנשים חולים, בעלי מוגבלויות ומשפחות עם ילדים קטנים. בכל המקרים הצלחנו למנוע את הניתוק ולהסדיר את תשלום החוב באופן ההולם את יכולתם הכלכלית.

- אנו ממשיכים לקדם שתי הצעות חוק שניסחנו בעניין זכויות חייבים, ולסייע לחייבים שהרשות המקומית מתעמרת בהם. הצלחנו לבטל חובות שהתיישנו, למחוק ריביות ולהגיע להסדרי תשלום מול רשויות.
- בעקבות פעילותנו, מד"א פרסמו לראשונה באתר האינטרנט שלהם את הקריטריונים למתן הנחות ופטורים לחייבים החיים בעוני.
- אנו ממשיכים לקדם הצעת חוק שניסחנו בעניין הנחות בתעריפי המים.
- בית הדין הארצי לעבודה קיבל את עמדתנו העקרונית כי שלילה של קצבת הבטחת הכנסה ממי שמקבל סיוע מקרובי משפחה היא פגיעה קשה בזכות לקיום בכבוד, שאינה יכולה להיעשות בנוהל אלא בחקיקה ראשית בלבד. פורסם תזכיר חוק, שלו הגשנו את הערותינו.
- הגשנו בקשה להצטרף כידיד בית המשפט להליך פלילי שמתנהל נגד אדם שקיבץ נדבות ברחבת הכותל המערבי. טענו שהתקנה האוסרת על פשיטת יד בכותל היא לא חוקתית שכן היא פוגעת בזכות לקיום בכבוד, בחופש העיסוק ובחופש הביטוי. עוד טענו כי אכיפה של עברות הנובעות מעוני צריכה להישמר רק למקרים קיצוניים ביותר.

◆ הזכות לבריאות

- המשכנו להוביל קמפיין לקידום רפורמה במערך הסיעוד. הנושא זכה לחשיפה ולדיון ציבורי בכמעט כל כלי התקשורת, והתקיים דיון בוועדה למעמד האישה. הגשנו נייר משותף מטעם הארגונים לצוות הבין-משרדי שאמור לגבש שינויים במדיניות. פנינו לשר הרווחה בנושא מסגרות יום קהילתיות לזקנים סיעודיים.
- הגשנו עתירת חופש מידע נגד מד"א, ובעקבותיה קיבלנו נתונים על פריסת אמבולנסים וזמני הגעתם ברחבי הארץ. הנתונים, המצביעים על פערים גדולים בין הפריפריה לבין המרכז ובין יישובים ערביים ויהודיים, נחשפו בהרחבה בתקשורת.
- אנו ממשיכים לנהל את עתירתנו בעניין אפליית הפריפריה בנגישות לשירותי שיקום, ולקדם את נושא השוויון בבריאות דרך התקשורת ובתיאום עם פורום ארגוני בריאות מהדרום והמרכז.

◆ זכויות במערכת הרווחה

- בעקבות עתירתנו לבג"ץ פירסם משרד הרווחה, לראשונה מזה 21 שנים, תקנון חדש (תע"ס) שמסדיר את עבודתן של "ועדות ההחלטה", העוסקות בהוצאת ילדים מהבית. התקנון מאמץ רבות מהדרישות שהעלינו בעתירה. משרד הרווחה גם נעתר עקרונית לדרישתנו לעגן את עבודת הוועדות בחקיקה ראשית, וצפוי לפרסם תזכיר חוק בנושא.
- בעקבות דרישתנו הודיע משרד המשפטים כי יקדם חוק שיעגן את הזכות לייצוג משפטי של הורים שמערכת הרווחה רוצה לכפות עליהם טיפול או להוציא את הילד מהבית.
- בעקבות פנייתנו התחייב משרד הרווחה לפרסם תע"ס חדש שמסדיר את הזכות להחליף עובדת סוציאלית, ולהנחות את לשכות הרווחה בדבר חובתן למסור מידע סוציאלי ללקוחותיהן.

- אנו שותפים בצוות היועצות של משרד הרווחה בנושא נציבות קבילות לילדים השוהים במשפחות אומנה.

◆ הזכות לדיור

- בדצמבר ניתן פסק דין ב**עתירתנו** נגד החרגת מתחמים מועדפים לדיור מההוראות לייעוד **דיור להשכרה בהישג יד**. בג"ץ דחה את העתירה אך חידד את ההנחיות להקפיד על יישום הוראות החוק.
- סייענו למשפחה שאיבדה את כל כספה ונכסיה לקבל **זכאות לדיור ציבורי** למרות שהורים היו בעבר בעלי דירה.
- פנינו למשרד השיכון בדרישה **לעדכן את סכומי הסיוע בשכר דירה** לנוכח הקפיצה במחירי השכירות בעשור האחרון.
- באפריל פסק בית המשפט ב**עתירתנו** וקבע כי **שיווק דירות לציבור דתי לאומי בלבד** מנוגד לסעיף איסור ההפליה במרכז רשות מקרקעי ישראל. בית המשפט נתן צו הצהרתי לפיו על חברת "באמונה" לשווק את הדירות לכל המעוניין, אך נמנע מקביעה כי אופי הפרסום מנוגד לתנאי המכרז, בטענה שהסוגיה נמצאת בדיון בפני היועץ המשפטי לממשלה.
- הגשנו **עתירה** נגד רשות מקרקעי ישראל בדרישה שתקנוס את חברת "משהב" בשל אפליה של לקוח ערבי בפרויקט דיור.
- המשכנו להפעיל את תוכנית "**אפליה במבחן**", שנועדה לבחון באופן יזום אפליה מוסווית.

◆ הזכות לחינוך

- בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו קיבל את **עמדתנו** ודחה עתירה של הורים, שדרשו להמשיך ולערך מבחני מיון לילדים המבקשים להיכנס בשערי בית הספר לטבע.
- הגשנו **עתירה מנהלית** נגד המועצה המקומית ג'לג'וליה ומשרד החינוך בשמם של חמישה קטינים ואמם, שמועצת ג'לג'וליה סירבה לרשום למוסדות את הילדים למוסדות חינוך. העתירה התקבלה.
- **עתרנו** בשם ילד בן 12 והוריו נגד מיונים פסולים ואסורים המתבצעים בחינוך הממלכתי-דתי במעבר לחטיבת הביניים. בעקבות הגשת העתירה התקבל הילד לישיבה הסמוכה לביתו.

◆ נושאים נוספים

- בסוף 2016 צורפנו **כידיד בית המשפט** לערעור בבית הדין הארצי לעבודה בעניין התעמרות בעבודה.
- פנינו ליועץ המשפטי לממשלה בעניין **חשש לפגיעה בזכויות אדם** שעלול לגרום ההסכם הבינלאומי לסחר בשירותים (TISA), שעליו מתעתדת ישראל לחתום.

◆ חופש הביטוי והמחאה

מאז שנכנסה שרת התרבות מירי רגב לתפקידה, היא חוזרת ומנסה להתערב בתכנים של יצירות אמנות ובפעילותם של מוסדות תרבות המבטאים עמדות שאינן עולות בקנה אחד עם עמדותיה הפוליטיות. בעקבות פניות של השרה לרשויות מקומיות בדרישה לקצץ בתקציב או למנוע קיום אירועים [פנינו לשרה](#) במחאה, ופנינו גם למשנה ליועץ המשפטי לממשלה. באפריל הוציא בג"ץ צו על תנאי [בעתירתנו](#) בעניין מבחני התמיכה למוסדות תרבות. בית המשפט הורה לשרה לנמק מדוע לא יבוטל התיקון שהכניסה במבחנים, לפיו תקוצץ התמיכה ממוסד תרבות שנמנע מלהופיע בהתנחלויות וייתן בונוס למוסד תרבות שמופיע בהתנחלויות.

- בפברואר, לאחר [שלוש עתירות של האגודה לבג"ץ](#) ועשרים שנות התדיינות, עברה בקריאה ראשונה הצעת חוק לביטול פקודת העיתונות, שמעניקה לשר הפנים סמכויות מרחיקות לכת להצרת חופש העיתונות.
- בעקבות [עתירתנו](#) קבע בג"ץ הגבלות חשובות על יכולתו של השב"כ לזמן פעילים חברתיים ופוליטיים לשיחות אזהרה.
- הגשנו [עתירה לבג"ץ](#) נגד החלטת הרשות השנייה לפסול שלושה משפטים מתשדיר של האגודה על זכויות האדם (ביניהם "לדבר בשפה הערבית בלי לחשוש", "זכותי לאהוב ולהתחתן על מי שאני רוצה גם אם אני הומו").
- פעלנו מול משרד החינוך בעניין הטלת מגבלות על חופש הביטוי של מורות, ובעניין ניסיונו לחסום את הזמנתם של נציגי שוברים שתיקה לבתי הספר.
- אנו פועלים נגד גל של יוזמות חקיקה ושל צעדים שלטוניים להגברת הפיקוח והצנזורה על האינטרנט. בין היתר הגשנו ניירות עמדה והשתתפנו בדיוני הוועדות הרלבנטיות בעניין [חסימת אתרי אינטרנט](#) ופרסומים פוגעניים באינטרנט.
- [הגשנו תובענה](#) נגד אוניברסיטת תל אביב, הגובה תשלום מסטודנטים למימון אבטחה של פעילות ציבורית שהם מקיימים.
- המשכנו לנהל את עתירותינו נגד [מגבלות שמטילה עיריית ירושלים על פעולות מחאה](#), ובדרישה לחייב את המשטרה [לפרסם רישיונות לאספות ולהלוכות](#).
- ייצגנו מפגינות ומארגני הפגנות מול המשטרה והבאנו לביטול דרישות מיותרות שהוצבו כתנאי לאישור ההפגנה.
- במסגרת [פרויקט דוקורייטס](#) המשכנו לקיים פגישות והדרכות לפעילות ולקבוצות מחאה, לעדכן ולהפיץ זכותונים וחומרי הסברה. כמו כן הגשנו [תביעת נזיקין](#) נגד המשטרה בשל תקיפה ושבירת מצלמה של עובדות האגודה במהלך פעילות במסגרת דוקורייטס.

◆ זכויות אסירים

המשכנו לנהל את עתירותינו בעניין [הצפיפות בבתי הסוהר והמעצר בישראל](#), ובעניין [ביטול ביקורי משפחות אצל אסירים בשבתות](#).

◆ הזכות לפרטיות

- השתתפנו בדיוני הוועדה המיוחדת לעניין המאגר הביומטרי, הצגנו את התנגדותנו לחייב את כלל התושבים להיכלל במאגר, והעלינו הסתייגויות וחלופות להסדרים המפורטים.
- אנו משתתפים באופן שוטף במועצה הציבורית להגנת הפרטיות (משרד המשפטים); בפורום להגברת השקיפות ביחידה הממשלתית לחופש מידע (משרד המשפטים); ובפורום מומחים שהקים המכון הישראלי לדמוקרטיה לגיבוש תיקון לחוק הגנת הפרטיות.

בחודש פברואר החלה עיריית פתח תקוה **לנתק מחשמל וממים** דירות מפוצלות במרכז העיר, שבהן מתגוררים בעיקר מבקשי מקלט. ראש העירייה פרסם שזוהי דרכו לסלק את מבקשי המקלט מהעיר. הגשנו שתי **עתירות** לבית המשפט המחוזי מרכז, וטענו שניתוק החשמל והמים פוגע פגיעה קשה בזכותם של עשרות ילדים, נשים וגברים לכבוד ולתנאי מחייה בסיסיים, ונעשה משיקולים זרים. בית המשפט סבר שעלינו להגיש ערר לוועדת הערר המחוזית בכל מקרה ומקרה ולברר את נסיבותיו. על כך הגשנו בקשת רשות לבית המשפט העליון, בטענה יש לברר את המדיניות הדרכונית כמקשה אחת ולא לטרטר את מבקשי מקלט ואת ארגוני זכויות האדם להגיש עשרות עררים.

- הגשנו יחד עם ארגונים עמיתים **עתירה לבג"ץ** נגד החוק המאפשר **להפקיע חמישית משכרם של מבקשי מקלט** עד ליציאתם מישראל.
- המשכנו לנהל את **עתירתנו** בדרישה לאפשר הכנסת מזון למתקן "חולות", **ושורת עתירות** שהגשנו עם מבקשי מקלט ועם ארגונים עמיתים בעניין **התנאים במתקן "חולות"**: הצפיפות המרובה; האיסור על הכנסת ציוד אישי; היעדר מחשבים ופעילויות חינוך ופנאי; והשירות המחפיר של רשות האוכלוסין וההגירה במתקן.
- המשכנו לנהל את עתירותינו בדרישה להעניק **סיוע משפטי לאזרחים זרים** השוהים בישראל, ובדרישה **לבטל תקנה** המונעת ממהגרי עבודה, ממבקשי מקלט ומפלסטינים **גישה לבית הדין לעבודה**. כמו כן המשכנו בניהול ההליכים המשפטיים שבהם החל "קו לעובד" בעניין **הבאת מהגרי עבודה באמצעות הסכמים בילטרליים**.
- במסגרת פרויקט **"ילדים ישראלים"** אנו ממשיכים להעניק סיוע פרטני למשפחות שנתקלות בקשיים בחידוש מעמדן, למשפחות שבקשתן למעמד נדחתה ולמשפחות שממתינות לתשובה.
- אנו מלווים מספר מחוסרי אזרחות ובני זוג זרים של אזרחים ישראלים בהליכים **להסדרת מעמדם** בישראל.
- אנו מייצגים בשיתוף עדאלה את עלאא זיוד, אזרח ישראלי שהורשע במעורבות בפיגוע, בהליך שהגיש נגדו שר הפנים **לביטול אזרחותו**. עמדתנו היא שהמשפט הפלילי, ולא ביטול אזרחות, הוא הדרך להתמודד עם עבירות חמורות; ושביטול האזרחות מפלה, מבוסס על שיקולים זרים ואינו מידתי.

❖ **זכויות האדם בשטחים הכבושים**

◆ **כללי**

- השקנו את קמפיין האגודה לציון **50 שנה לכיבוש בפנייה** לראש הממשלה, שבה ביקשנו להבהיר באופן רשמי מהם גבולות המדינה, ופרסמנו **מאמר דעה** בנושא.
- נציגות האגודה השתתפו בכנסים והעבירו **הרצאות** לקהלים מגוונים – על שתי מערכות החוק בשטחים, על מעצר ומאסר של קטינים, על חומת ההפרדה ועוד.

◆ **הגדה המערבית**

בראשית פברואר 2017 אישרה הכנסת את **"חוק ההסדרה"**, המאפשר **הפקעה של אדמות פלסטיניות פרטיות בגדה המערבית**. במהלך הליכי החקיקה השתתפנו בדיוני הוועדה המיוחדת שהוקמה בכנסת כדי לדון בחוק, והבענו את התנגדותנו לחוק גם בתקשורת. בתחילת מרץ הגשנו **עתירה** לבג"ץ, יחד עם 27 ראשי מועצות פלסטיניות ו-12 ארגוני זכויות אדם ישראלים, בדרישה שבית המשפט יורה על ביטול החוק. אנו טוענים כי החוק אינו חוקתי, מכיוון שהוא מהווה הפרה בוטה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו; שהוא מפר איסורים מוחלטים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי ושל דיני הכיבוש; שיישום הוראות החוק עלול לסבך את האזרחים ואת הקצינים שיתבקשו

להוציאו לפועל בביצוע פשעי מלחמה; ושהכנסת אינה מוסמכת להסדיר את דיני המקרקעין בשטח הנתון תחת שליטת הצבא, מחוץ לשטחה הריבוני של מדינת ישראל.

- הגשנו [עבר](#) ליועץ המשפטי לממשלה נגד החלטת הפרקליט הצבאי הראשי לסגור את תיק החקירה נגד אל"מ ישראל שומר, שירה בנער פלסטיני שיידה אבן וגרם למותו. התבטאנו [בתקשורת](#) בנוגע לערר, להוראות הפתיחה באש ולאחריותיות (accountability) של חיילים ושל מערכת אכיפת החוק.
- באפריל ניתן פסק דין ב**עתירתנו** לבג"ץ נגד תקופות המעצר המופרזות והמפלולות החלות על פלסטינים בגדה המערבית. בעקבות העתירה קוצרו באופן משמעותי חלק מתקופות המעצר החלות על פלסטינים. בפסק הדין הורה בית המשפט למפקד הצבאי לבצע קיצורים נוספים בתקופות המעצר, אך קיבל את בקשת המדינה להחיל אותם רק ממאי 2018. כמו כן, בית המשפט השאיר בידי המפקד הצבאי את הסמכות לשנות בעתיד את תקופות המעצר אם ימצא לנכון לעשות זאת משיקולי ביטחון.
- פרסמנו [נתונים](#) על מעצרי קטינים פלסטינים במערכת המשפט הצבאית בגדה המערבית.
- המשכנו לנהל שני הליכים ארוכי שנים שעניינם דחיקת הפלסטינים משטח C באמצעות מערכת התכנון והבנייה: [עתירה](#) לבג"ץ נגד כוונת המדינה לגרש כאלף פלסטינים ופלסטיניות מכפרים חקלאיים באזור דרום הר חברון שהוכרז כ"שטח אש 918", ו**עתירה** לבג"ץ נגד הכוונה להרוס את הכפר ח'ירבת זנוטה שבדרום הר חברון.
- ערכנו מחקר מקיף בסוגיית מצוקת המים בגדה המערבית. לאור התובנות שעלו מהמחקר, הגשנו בקשות חופש מידע לחברת מקורות ולמינהל האזרחי.
- המשכנו לנהל את [העתירה](#) שהגשנו לבג"ץ יחד עם קו לעובד בעניין הכשלים בניהול קרן דמי מחלה בעבור עובדים פלסטינים.

◆ ירושלים המזרחית

- המשכנו לנהל את עתירותינו ולקיים פגישות עם נציגי התושבים ועם נציגי הרשויות בעניין [אספקת המים בשכונות שמעבר לחומת ההפרדה](#) ובעניין [שירותי הדואר בירושלים המזרחית](#).
- פנינו למפקד מחוז ירושלים ולמשרד המשפטים, ומחינו על כניסות חוזרות ונשנות של המשטרה לבתי התושבים בשכונת ראס ח'מיס, הנעשות ללא צו שיפוטי ותוך חריגה מסמכות, לצורך עריכת מיפוי של התושבים ושל הבתים בשכונה. הפנייה קיבלה חשיפה בתקשורת, והובילה לדיון בוועדת הפנים בכנסת, שבו השתתפנו.
- פנינו למפקד מג"ב עוטף ירושלים וקיימנו פגישות עם בעלי תפקידים בנושא מחסום סוואחרה שבקצה שכונת ג'בל מוכבר. אנו דורשים לערוך שינויים במדיניות ובהתנהלות של החיילים והשוטרים במחסום כדי להבטיח את חופש התנועה ואת כבודם של העוברים במחסום, ובמיוחד של תלמידי בית הספר ושל אנשים חולים וקשישים.
- [פנינו](#) למפקד מחוז ירושלים במשטרה בדרישה להסיר חסימה שהוצבה באחד מכבישי הגישה הראשיים לשכונת ג'בל מוכבר בעקבות פיגוע. טענו כי החסימה אינה מידתית ואינה סבירה, וכי למשטרה אין סמכות בחוק להגביל את חופש התנועה של תושבי שכונות שלמות לפרקי זמן ממושכים. החסימה הוסרה כעבור מספר שבועות.
- השתתפנו בשני ימי עיון שיזם ארגון יוניסף (UNICEF) בנושא מעצרי ילדים בירושלים המזרחית, וקיימנו מספר סדנאות והרצאות בנושא.
- המשכנו לפעול מול משרד הבריאות ועיריית ירושלים כדי לקדם את פתיחתה של [תחנת טיפת חלב](#) נוספת בירושלים המזרחית.
- המשכנו לפעול בנושא האפליה בתקצוב של בתי הספר הפלסטינים בירושלים ושל המחסור בכיתות לימוד בירושלים המזרחית.

מוקד פניות הציבור מורכב כיום מששה מתנדבים ומתנדבות, וזוכה לסיוע קבוע ממתמחי האגודה. מענה לפונים ניתן בעברית, אנגלית, ערבית ורוסית. המענה כולל מידע על מיצוי זכויות והתמודדות עם הפרתן, הפניה לארגונים עמיתים ולאגף לסיוע משפטי של משרד המשפטים והתכתבות של אנשי המוקד עם הרשויות. בתקופת הדיווח התקבלו במוקד כ-1,500 פניות. בין הנושאים שבהם טיפלנו:

- הפרת זכויות על ידי רשות האוכלוסין וההגירה בהליכי הסדרת מעמד ובתחומים נוספים;
- [רשויות מקומיות](#) האוסרות על קיום פעילות פוליטית במרחב הציבורי ובמתקני הציבור שבתחום שיפוטן;
- [תלונות חיילים לא יהודים](#) על לחץ המופעל עליהם במסגרת הצבא להתגייר.

חינוך לזכויות אדם

❖ תכנים פדגוגיים

לפני שש שנים הצליחה האגודה להכניס את **היום הבינלאומי למיגור האפליה הגזעית** (12 במרץ) כיום ציון במערכת החינוך. מאז אנחנו מקיימים מדי שנה פעילות חינוכית ענפה כדי לעודד מורות ובתי ספר לציין את היום, וכדי להעלות לסדר היום החינוכי את הצורך בחינוך נגד גזענות. גם השנה פיתחנו [מערכי שיעור מיוחדים](#) לקראת היום, ובהם מצגת אינטראקטיבית (בשותפות עם מט"ח, המטה לחינוך אזרחי ומכון מופת) וסרטון. החומרים לוו בקמפיין ציבורי בפייסבוק (ראו להלן תחת "פעילות ציבורית") וקיבלו משוברים חיוביים מאוד מנשות ומאנשי חינוך.

- לקראת שבוע זכויות האדם 2016 הפצנו לכ-6,000 מוסדות חינוך [כרזה](#) בנושא הזכות לדיוור, ולצדה חומר חינוכי ומערכי שיעור בעברית ובערבית.
- "הסדנא" – אתר מחלקת החינוך [בעברית](#) ו**בערבית**, כולל מאגר של חומרים רבים בנושא חינוך לדמוקרטיה ולזכויות אדם וחינוך נגד גזענות. האתר מתעדכן באופן שוטף במערכי שיעור ובפוסטים על נושאים שעל סדר היום הציבורי, על פרויקטים של המחלקה ועל כנסים ואירועים שהאגודה שותפה להם. כמו כן אנו מפיצים ניוזלטרים בעברית ובערבית לאלפי נשות ואנשי חינוך. בתקופת הדיווח גלשו 1,844 צופים ייחודיים בחודש במוצע באתר הסדנא בעברית, ו-5,090 באתר בערבית.

❖ הכשרות, סדנאות, כנסים וימי עיון

- בתקופת הדיווח קיימנו חמש השתלמויות להכשרת אנשי חינוך יהודים וערבים.
- קיימנו, יחד עם הצלב האדום, שתי [הכשרות](#) בנושא **המשפט ההומניטרי הבינלאומי וישראל**: לכ-30 משפטיים ומשפטיים, ולכ-20 פעילות ופעילים בארגוני החברה האזרחית. כמו כן קיימנו סדנאות בנושא בשש מכינות קדם צבאיות.
- במסגרת הפרויקט "כוחה של מילה" (בשותפות עם מדרשת אדם ובתמיכת האיחוד האירופי), קיימנו שני [סמינרים](#) בנושא **חופש הביטוי** למורים ותלמידים מ-25 בתי ספר יהודים וערבים, ו**כנס** באוניברסיטת חיפה, לכ-200 משתתפות ומשתתפים.
- **בשבוע זכויות האדם** בדצמבר 2016 קיימנו כנס בחוגים לסוציולוגיה ולאזרחות במכללת אורנים, שבו השתתפו כ-200 סטודנטיות/ים ומרצות/ים, וכנס ארצי לכ-250 מורים ותלמידים במגמת תקשורת (עיתונאות וניו מדיה).

- לציון היום הבינלאומי למאבק בגזענות ערכנו מספר אירועים: [יום עיון חוויתי](#) בשותפות עם המטה לחינוך אזרחי במשרד החינוך, מטח ומכון מופת, שבו השתתפו כ-120 אישה ואיש; [כנס](#) בסמינר הקיבוצים בנושא התמודדות עם גזענות בדתות ובמסורת; כנס בבית ברל שעסק בחינוך נגד גזענות בגיל הרך; ויום עיון בנושא התמודדות עם גזענות לסטודנטיות/ים במכללת לוינסקי.

❖ קידום מדיניות

אנו פועלים מול קובעי מדיניות בכירים במשרד החינוך ובמכללות להכשרת מורים, במטרה לקיים דיאלוג סביב החינוך לערכי דמוקרטיה וזכויות אדם ולמאבק בגזענות. בין היתר השתתפנו בישיבות הוועדה לביקורת המדינה בכנסת, שדנה בדוח מבקר המדינה בעניין חינוך למניעת גזענות ולחיים משותפים. קיימנו הרצאה בפני ועדה מיוחדת שמינה משרד הבריאות למאבק בגזענות במערכת הבריאות; וניהלנו התכתבויות עם משרד החינוך במסגרת קואליציות שונות של ארגוני חינוך.

פעילות ציבורית

הצוות הציבורי של האגודה פועל להעלות מודעות ציבורית לגבי נושאים חשובים הנוגעים לזכויות אדם בישראל ובשטחים הכבושים שבשליטתה ולספק מידע חשוב לציבור בישראל ומחוצה לה. זאת באמצעות מגוון כלים ובהם קידום מדיניות מול הכנסת, הממשלה ורשויות נוספות, עבודה מול התקשורת הממוסדת ובמדיה חברתית, וארגון פעילות ציבורית וקמפיינים.

❖ קידום מדיניות

האגודה משקיעה מאמצים רבים למאבק ביוזמות חקיקה המאיימות לצמצם את המרחב הדמוקרטי בישראל. בתקופת הדיווח פעלנו בין היתר נגד "[חוק ההדחה](#)" של חברי כנסת; נגד הצעת "חוק v15", המבקשת להגביל את פעילותם של גופים חוץ-מפלגתיים בבחירות ועלולה לפגוע בחופש הביטוי וההתאגדות; ונגד הצעות חוק המבקשות לבטל את הפטור ממס לארגונים ולהגביל את אפשרותם לקבל מתנדבי שירות לאומי. עם סיום מושב החורף של הכנסת פרסמנו [מסמך מעודכן](#) המרכז את הצעות החוק ואת היוזמות האנטי-דמוקרטיות.

פעילות קידום המדיניות של האגודה כוללת פגישות עבודה שוטפות עם חברות וחברי כנסת ועם שרים ופקידי ממשל בכירים, הגשת ניירות עמדה בנושאים שונים בהם עוסקת האגודה והשתתפות במגוון דיונים בוועדות הכנסת. נוסף על המאבק ביוזמות אנטי-דמוקרטיות פעלנו מול קובעי המדיניות במגוון רחב של נושאים שבתחום פעילותנו, ובהם: "[חוק קמיניץ](#)", המחמיר את האכיפה והענישה על עבירות בנייה; ייצוג נשים במועצת מקרקעי ישראל; מעקב אחר יישום החלטה 922 לשילוב כלכלי של המיעוט הערבי; מדיניות שממלה כלפי האזרחים הבדווים בנגב; הזכות למים; פערים בשירותי הבריאות בין המרכז לפרפריה; אשפוז סיעודי; [ריביות פיגורים על חובות](#); הכשרות מקצועיות; ועוד.

כמו כן הגשנו ניירות עמדה והשתתפנו בכנסים, פגישות ודיונים במסגרת חברותנו במגוון [קואליציות ופורומים](#), ובהם: הקואליציה להעסקה ישירה, פורום דמוקרטיה פתוחה, המטה למאבק בגזענות, [פורום זכויות עובדים](#), הפורום למאבק בעוני ופורום חיים משותפים.

❖ תקשורת

בחודשי הדיווח זכתה האגודה למאות אזכורים מגוונים בתקשורת בעברית ובערבית, ובכלל זה: דיווחים חדשותיים על פעילות האגודה, תגובותינו על נושאים שעל סדר היום הציבורי וסיקור אירועים שהאגודה לקחה בהם חלק. חברות וחברי צוות האגודה התראיינו תכופות לכלי התקשורת המובילים ופרסמו מאמרי דעה.

בין נושאי הדברור המרכזיים בעברית: [מאבק בניתוקי חשמל למבקשי מקלט בפתח תקווה](#); [פסק הדין בעתירת האגודה שאוסר על שיווק דירות לדתיים בלבד](#); [עתירתנו נגד חוק ההסדרה](#); [עיכוב ללא סמכות](#)

של אוטובוסים של חרדים על ידי המשטרה; עתירתנו נגד ניתוקי חשמל לבעלי חוב; פגיעה בחופש הביטוי ורדיפת שוברים שתיקה; ביטול פקודת העיתונות; היעדר של שירותי שיקום מספקים בפריפריה; עתירתנו בעניין פסילת תשדיר של האגודה.

בין נושאי הדברור המרכזיים בערבית: [תיקון קווי הביוב במחנה הפליטים שועפאט](#); פגיעה בחופש הביטוי בבתי הספר; [דרישתנו להסיר מחסומים בכניסה לג'בל אל-מוכבר](#); [מדיניות הריסת הבתים ביישובים הערביים](#); [דרישתנו להקים ועדת חקירה עצמאית לבדיקת אירועי אום אלחיראן](#); [עתירתנו בעניין פסילת תשדיר של האגודה](#); [עתירתנו נגד העברת סמכויות חוקתיות לחטיבה להתיישבות בסוכנות היהודית](#); [פסק הדין בעתירתנו בעניין שיחות אזהרה לפעילים](#); [נתונים על מעצרי ילדים בשטחים הכבושים](#); [עתירתנו נגד חוק ההסדרה](#); ["חוק המואזין"](#).

אינטרנט ומדיה חברתית

בחודשי הדיווח המשכנו להיות פעילים מאד ברשתות החברתיות ובפלטפורמות אינטרנטיות שונות. הפעילות השוטפת בפייסבוק כוללת הדהוד של מאבקים ועתירות בולטות של האגודה, התייחסות לנושאים שעל סדר היום הציבורי, קמפיינים בנושאי פעילות מרכזיים והנעה לפעולה שנועדה להפעיל לחץ נקודתי על מקבלי החלטות. כתוצאה מהפעילות האינטנסיבית נמשכה העלייה המרשימה במספר האוהדים שלנו בפייסבוק ובאינטראקציה שמקבלים התכנים שלנו. דף הפייסבוק של האגודה בעברית עלה בחודשים ינואר-אפריל מ-49,557 לייקים ל-63,703 לייקים, ונכון לחודש אפריל נחשפו לפרסומים שבו מעל 100,000 אישה ואיש בשבוע. דף הפייסבוק של האגודה בערבית עלה בחודשים ינואר-אפריל מ-14,412 לייקים ל-16,631 לייקים. דף הפייסבוק של האגודה באנגלית עלה מ-5,735 ל-6,109 אוהדים.

אתר האגודה בעברית, באנגלית ובערבית מתעדכן מדי יום במידע שוטף על דיונים בבתי המשפט, החלטות הכנסת ופעילויות האגודה. כל הפרסומים של האגודה זמינים באתר, שנתפס בידי רבים כמאגר מידע מוביל בנושא זכויות אדם בישראל. במהלך תקופת הדיווח זכה האתר בעברית לממוצע של 25,137 צופים שונים בחודש, האתר בערבית – לממוצע של 2,875 צופים שונים בחודש, והאתר באנגלית – לממוצע של 1,847 צופים שונים בחודש. כמו כן נרשמו בתקופה זו סך של מעל 2,200 צפיות במיני-סייטים של האגודה – בעיקר [קמפיין הסייעוד](#), ואחריו: [דוח תמונת מצב 2016](#), [סקר זכויות האדם](#), [קמפיין "מוחקים את האפליה"](#).

בטוויטר עומד מספר העוקבים על כ-16,270 בעברית וכ-3,390 באנגלית. לערוץ היוטיוב של האגודה מועלים סרטונים בקביעות. נכון ל-24.4.2017 רשומים 2,644 אנשים כמנויים לערוץ, וסה"כ הצפיות בכל הסרטונים עומד על 2,713,547 צפיות.

ידעוני האגודה: המשכנו במתכונת של [ניוזלטר שבועי בימה אישית](#), שנשלח כל שבוע לכ-13,200 מנויים בעברית, ולכ-3,340 מנויים באנגלית. [ידעון הכנסת](#) נשלח כל שבוע במהלך מושב הכנסת לכ-3,450 מנויים בעברית ולכ-970 מנויים באנגלית. כמו כן, לרשימת התקשורת הבינלאומית יש כ-680 מנויים.

קמפיינים: הקמפיינים כוללים עבודה מרוכזת של קידום מדיניות, תקשורת ופעילות באתר האגודה וברשתות החברתיות. בתקופת הדיווח העלינו שלושה קמפיינים:

- **חוק ההסדרה:** התחלנו להניע פעילות ציבורית במטרה להסביר את עוולות החוק לציבור ולהפעיל לחץ נקודתי על חברי הכנסת ([פוסט 1](#), [פוסט 2](#)).
- **יום האישה הבינלאומי:** הצגנו [בפייסבוק](#), בניוזלטר ו**באתר** את חידון "גברים בשם אומרם", שעסק באמירות שובניסטיות של נבחרי ואנשי ציבור. דף החידון באתר נצפה מעל 3,200 פעמים, וכ-2,000 אישה ואיש השתתפו בחידון.
- **היום הבינלאומי למאבק בגזענות:** בפעילות משותפת של צוות החינוך והצוות הציבורי, ארגנו קמפיין בפייסבוק בעברית ובערבית לקידום החינוך נגד גזענות. הפוסטים ([פוסט 1](#), [פוסט 2](#), [פוסט 3](#), [פוסט 4](#)) הפנו לחומרים החינוכיים שפיתחנו במיוחד לרגל היום נגד גזענות. לכל אחד מהפוסטים נחשפו 50,000-300,000 אישה ואיש, והם זכו בממוצע לכ-1500 לייקים וכ-450 שיתופים.

שיעור הגאגא ההמוני השנתי למען זכויות האדם בישראל, שנתרם כולו בהתנדבות, התקיים ב- 28.4.2017 בהאנגר 11 בהובלת אוהד נהרין ואנשי להקת המחול בת שבע. באירוע השתתפו כ-600 אישה ואיש.

❖ **שבוע זכויות האדם, דצמבר 2016**

לציון יום זכויות האדם הבינלאומי פרסמנו את [דוח תמונת מצב](#) – הסקירה השנתית על מצב זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים, בעברית, ערבית ואנגלית. כמו כן פרסמנו לראשונה [סקר](#) על עמדות הציבור בנושאי זכויות אדם.

הכנסת ציינה לבקשתנו את יום זכויות האדם בשורה של דיונים בנושאים מגוונים בוועדות השונות.. כמו כן התקיים **כנס מרכזי** בנושא תקציב 2017-2018 – האם הוא חברתי?

אירועים נוספים שהתקיימו בשבוע זכויות האדם: הפנינג זכויות אדם במשחק כדורגל של הפועל קטמון ירושלים; הקרנת הסרט "סופת חול" בנצרת ושיחה עם שחקניות הסרט בנושא זכויות נשים ופוליטיקה (בשיתוף עם ארגון נשים נגד אלימות); בסינמטק תל אביב - הקרנת סרטים בנושא זכויות אדם, תערוכה של הצלמת טלי מאיר, ופאנל בנושא התמודדות הרשויות עם מאבקי זכויות אדם; השמעת שירים בנושא זכויות אדם בתחנת הרדיו FM88. תערוכת הפורטרטים של פצועים מכדורי ספוג, שצילמה טלי מאיר בשיתוף עם האגודה, הוצגה בתערוכה השנתית של צילומי העיתונות "עדות מקומית" [זכתה](#) בפרס סדרת השנה.

סביב שבוע זכויות האדם היו לאגודה **עשרות הופעות בתקשורת בעברית**, בהן פרסומים של הדוח (למשל [בנענע10](#) [וברשת ב'](#)) והסקר (למשל: [בערוץ 7](#), [במאקו](#), [בווינט](#) [ובחדרי חרדים](#)), אזכור של האירועים שארגנו (למשל [בהארץ](#) [ובדבר ראשון](#)), ריאיונות ברדיו ובטלוויזיה ועוד. [הסקר](#), [הדוח](#) [והאירועים](#) קיבלו גם חשיפה יפה בתקשורת בערבית. בשיתוף "מורשתנו", תקציר הסקר תורגם לרוסית וקיבל חשיפה יפה באתרים מובילים בשפה הרוסית.

תשדיר הסלבריטאים שלנו, "[זכויות אדם. כי בלי זה אני לא שווה](#)", שולב במסגרת שידורי זמן קהילה בערוץ 2 ושודר מספר פעמים עד שנפסל לשידור בהחלטת הרשות השנייה. הפסילה הביאה לחשיפה עצומה לאגודה ולתשדיר בתקשורת וברשתות החברתיות.

קמפיין יום זכויות האדם **בפייסבוק** כלל שורה של אינפוגרפיקות לקידום הדוח, הסקר והאירועים השונים. מספר החשיפות של כלל הפוסטים של האגודה במהלך דצמבר עמד על 2,716,607, ולדף הפייסבוק שלנו בעברית נוספו 9,190 אוהדים חדשים.

❖ **מתנדבים**

יש כיום כ-17 מתנדבות/ים פעילים, מהם 6 בפניות הציבור, 4 נוספות/ים קבועות (חידוש חברויות ומיון מתנדבים, כתוביות ליוטיוב, סיוע במחקר משפטי בפרויקט רוחה), 6 קבועים לתקופה קצובה (במחלקת חינוך, במחלקת הציבורית, בפרויקט אפליה במבחן ובמחלקה הבינ"ל) ואחת לפרויקט חד-פעמי (מיפוי ארגונים).